

*Осадчук І. Ю.,**кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології**Львівського національного університету імені Івана Франка*

СИСТЕМА ПРАВЛІННЯ В ІСЛАМСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ ІРАН (1979–1989 РОКИ): ТИПОВА ЧИ АТИПОВА?

Анотація. Формальні та фактичні особливості формування та функціонування систем правління в рамках республіканської форми державного правління в деяких країнах зумовлюють необхідність виділяти атипові президентські, атипові парламентські й атипові напівпрезидентські системи правління. Це пояснюється як специфікою формування і структури виконавчої влади, так і характером виконавчо-законодавчих відносин (насамперед у питанні відповідальності уряду). У цьому контексті актуальним є дослідження особливостей функціонування системи правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 роках. Мета статті – визначити особливості функціонування конституційної системи правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 роках і з'ясувати її типовість чи атиповість. Для реалізації поставленої мети треба вирішити такі завдання: 1) визначити конституційні системи державного правління (президенталізм, парламентаризм, напівпрезиденталізм і асамблейно-незалежна система правління) у рамках республіканської форми державного правління; 2) проаналізувати особливості формування і функціонування ключових інститутів влади (насамперед виконавчої та законодавчої) в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 роках; 3) на підставі специфіки формування і структури виконавчої влади, а також характеру виконавчо-законодавчих відносин визначити типовість чи атиповість системи правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 роках; 4) з'ясувати особливості відносин «Лідер країни – президент – прем'єр-міністр і урядовий кабінет – парламент» в Ісламській Республіці Іран у зазначений період.

Розглянуто сучасну методикою визначення систем державного правління в рамках республіканської форми державного правління. Проаналізовано особливості формування і функціонування ключових інститутів влади (насамперед виконавчої та законодавчої) в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 роках. Головними характеристиками системи правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 роках виділено такі: 1) Лідер країни – глава держави (формально повинен був обиратися експертами / Радою експертів). На практиці ж Лідер країни аятолла Р. Хомейні прийшов до влади як лідер Ісламської революції (революції 1978–1979 років), тобто без виборів Радою експертів; 2) президент обирався всенародною (на прямих виборах) на фіксований термін; 3) урядовий кабінет був колективно відповідальний перед парламентом; 4) виконавча влада була розділена між Лідером країни (як главою держави), президентом, прем'єр-міністром (як главою урядового кабінету) та урядом/урядовим кабінетом. На підставі цих характеристик систему правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 роках визначено як атипову, яка водночас не є атиповою президентською, атиповою парламентською, атиповою напівпрезидентською чи атиповою асамблейно-незалежною системою правління.

З'ясовано, що в рамках відносин «Лідер країни – президент – прем'єр-міністр та урядовий кабінет – парламент» в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 роках провідна роль належала Лідеру країни.

Ключові слова: система державного правління, атипова система правління, Лідер країни, інститут президентства, прем'єр-міністр, урядовий кабінет, Ісламська консультативна рада, Рада експертів, Ісламська Республіка Іран.

Постановка проблеми. Особливості формування та функціонування систем правління у рамках республіканської форми державного правління в деяких країнах зумовлюють необхідність виділяти атипові президентські, атипові парламентські й атипові напівпрезидентські системи правління. Це пояснюється як специфікою формування і структури виконавчої влади, так і характером виконавчо-законодавчих відносин (зокрема, у питанні відповідальності уряду). Унаслідок революції 1978–1979 рр. в Ірані шах М.Р. Пехлеві емігрував, було скасовано монархію і встановлено нову систему правління на чолі з аятоллою Р. Хомейні. За результатами референдуму, що відбувся 30–31 березня 1979 р., у країні проголошено Ісламську Республіку [1, с. 68]. 2–3 грудня 1979 р. на референдумі схвалено Конституцію Ісламської Республіки Іран [1, с. 72]. У 1989 р. в Ісламській Республіці Іран після смерті Лідера країни, лідера Ісламської революції аятолли Р. Хомейні Рада експертів обрала главою держави А. Хаменеї [2, с. 36]. Крім того, у 1989 р. до Конституції 1979 р. було внесено зміни (зокрема, скасовано посаду прем'єр-міністра) [3]. У цьому контексті актуальним є дослідження особливостей функціонування системи правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Атипові республіканські системи правління або окремі аспекти політичного процесу та міжінституційних відносин, які прямо чи опосередковано вказують на атиповість систем правління в рамках республіканської форми державного правління, проаналізовано у працях таких авторів, як: О. Зазнаєв [4], І. Осадчук [5–7], В. Литвин [5] та ін. Інституційні та функціональні особливості системи правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 рр. проаналізовано у працях таких авторів, як: В. Бухта [8], Н. Мамедова [9], Х. Чехабі [10], А. Шіразі [10] та ін.

Метою статті є визначити особливості функціонування конституційної системи правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 рр., з'ясувати її типовість чи атиповість. Для реалізації поставленої мети треба вирішити такі завдання: 1) визначити конституційні системи державного правління (президенталізм, парламентаризм, напівпрезиденталізм і асамблейно-незалежна система правління) у рамках республіканської форми державного правління; 2) проаналізувати особливості формування і функціонування ключових

інститутів влади (насамперед виконавчої та законодавчої) в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 рр.; 3) на підставі специфіки формування і структури виконавчої влади, а також характеру виконавчо-законодавчих відносин визначити типовість чи атиповість системи правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 рр.; 4) з'ясувати особливості відносин «Лідер країни – президент – прем'єр-міністр та урядовий кабінет – парламент» в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретико-методологічною основою наукового дослідження вибрано неоінституціоналізм і його варіативні типи й парадигми.

Однією з найапробованіших методик визначення типових конституційних і політичних систем державного правління в рамках республіканської форми державного правління є методика Р. Елгі [11]. У представленому дослідженні ми використовуємо модифікацію типології систем державного правління Р. Елгі, розроблену українським дослідником В. Литвином, який визначає: а) *президенталізм* (президентську систему правління) – як конституційну (і/чи політичну) систему республіканської форми державного правління (спрощено – систему державного правління), якій властива посада всенародно (прямо/опосередковано) обраного на фіксований термін президента й інститут кабінету/адміністрації президента (навіть можливо прем'єр-міністра), члени яких колективно відповідальні винятково перед президентом (водночас члени кабінету чи адміністрації президента можуть бути й індивідуально відповідальними перед парламентом/проводною палатою парламенту (легіслатурою), однак це не має дефінітивного впливу на структурування системи державного правління); б) *парламентаризм* (парламентська система правління) – як конституційну (і/чи політичну) систему республіканської форми державного правління (спрощено – систему державного правління), за якої президент отримує свої повноваження на підставі непрямого (невсенародного) вибору (наприклад, у легіслатурі), а прем'єр-міністр й урядовий кабінет колективно відповідальні винятково перед легіслатурою (водночас члени уряду, крім прем'єр-міністра, можуть бути індивідуально відповідальними і перед президентом та легіслатурою, але це не має дефінітивного значення та впливу на структурування системи державного правління); в) *напівпрезиденталізм* (напівпрезидентська система правління) – як конституційну (і/чи політичну) систему республіканської форми державного правління (спрощено – систему державного правління), якій властиві посада всенародно (прямо/опосередковано) обраного на фіксований термін президента, а також інститут прем'єр-міністра й урядового кабінету, які обов'язково колективно відповідальні хоча б перед легіслатурою (водночас прем'єр-міністр і урядовий кабінет можуть бути одночасно колективно відповідальними і перед парламентом, і перед главою держави; навіть більше, міністри урядового кабінету можуть бути індивідуально відповідальними перед парламентом і/чи президентом, але це не має жодного дефінітивного значення та впливу на структурування системи державного правління), а також притаманний процес суміщення або дуалізації виконавчої влади, з одного боку, президентом (обов'язково як главою держави), а з іншого боку – прем'єр-міністром (обов'язково як главою уряду) та урядом/урядовим кабінетом [12, с. 5; 13, с. 7]. Незалежно від природи та процесуальної логіки парламентського вотуму недовіри уряду і/чи прем'єр-міністру напівпрезидентської позиціонується та система державного правління, в якій існує

«безперервна» обов'язкова колективна відповідальність уряду та прем'єр-міністра перед легіслатурою, чи, інакше кажучи, у якій легіслатура володіє ініціативою ставити питання про колективну відповідальність уряду. Натомість усі інші/додаткові уточнення й атрибути є тільки допоміжними правилами класифікації систем правління, які варто застосовувати тільки в типологізації напівпрезиденталізму [12, с. 80]. Вказану модифікацію типології систем державного правління в рамках республіканської форми державного правління ми доповнюємо *асамблейно-незалежною системою правління*. М. Шугарт і Дж. Кері, а також О. Зазнаєв визначають *асамблейно-незалежну систему правління* як систему правління, для якої характерні такі ознаки: 1) невсенародні вибори президента; 2) уряд не несе відповідальності перед парламентом [4, с. 55; 14, с. 26].

Проаналізуємо особливості формування та функціонування ключових політичних інститутів, а також виконавчо-законодавчі відносини в Ісламській Республіці Іран (далі – РІ) у 1979–1989 рр. Лідер країни – найвища посадова особа у країні (ст. 113 Конституції РІ) [15]. Лідер країни, відповідно до Конституції 1979 р., мав обиратися експертами / Радою експертів. Рада експертів обиралася на вісім років шляхом загальних прямих виборів (перші вибори Ради експертів відбулися в 1982 р.). Більшість експертів, які обиралися до Ради, – представники вищого духовенства [9, с. 155]. До Лідера країни висувалися такі вимоги: 1) наукова компетентність для винесення фетв (релігійних постанов); 2) політична і соціальна проникливість, сміливість, організаційні здібності та сила, достатні для управління (ст. 109 Конституції РІ) [15]. На практиці ж Лідер країни аятолла Р. Хомейні прийшов до влади як лідер Ісламської революції (революції 1978–1979 рр.), тобто без виборів Радою експертів. Після смерті Лідера країни Р. Хомейні в 1989 р. Рада експертів обрала главою держави А. Хаменеї.

Відповідно до ст. 110 Конституції РІ, було визначено такі права й обов'язки Лідера країни: 1) призначення юристів Ради з охорони конституції; 2) призначення глави судової влади; 3) командування збройними силами: а) призначення на посаду та звільнення з посади начальника генерального штабу; б) призначення на посаду та звільнення з посади головнокомандувача Корпусу вартових Ісламської Революції; в) створення Вищої ради національної оборони (складалася із семи членів: президента, прем'єр-міністра, міністра оборони, начальника генерального штабу, головнокомандувача Корпусу вартових Ісламської Революції, двох радників, призначених Лідером країни); г) оголошення війни і миру та мобілізації національних сил за рекомендацією Вищої ради національної оборони; 4) підписання указу про призначення президента, обраного народом; 5) звільнення з посади президента з урахуванням інтересів країни згідно з висновком, винесеним Верховним судом щодо порушення президентом своїх законних повноважень, або відповідно до рішення Ісламської консультативної ради / Меджлису (парламент) про невідповідність президента займаній посаді; 6) амністия або пом'якшення покарання особам, щодо яких винесено вирок, у рамках ісламських норм і за рекомендацією Верховного Суду [15].

Якщо Лідер країни був би не в змозі виконувати свої законні обов'язки або втратив якість, зазначені у ст. 109, то він звільнявся б зі своєї посади. Рішення щодо цього ухвалювалося експертами / Радою експертів (ст. 111 Конституції РІ) [15].

Зазначимо, що в Конституції 1979 р. Лідер країни був проголошений пожиттєвим рахбаром (керівник шіїтської громади) і марджаат-таклід (релігійний наставник) [9, с. 155].

Виконавча влада здійснювалась президентом, прем'єр-міністром і міністрами в усіх випадках, крім тих, які Конституцією безпосередньо віднесені до компетенції Лідера країни (ст. 60 Конституції ІРІ) [15]. Президент – друга найвища посадова особа країни. Президент відповідав за виконання Конституції, координацію відносин між трьома гілками влади, керував виконавчою владою в усіх сферах, крім тих, що були віднесені до компетенції Лідера країни (ст. 113 Конституції ІРІ) [15]. Президент обирався на 4 роки на загальних прямих виборах, причому міг обиратися тільки на два терміни поспіль (ст. 114 Конституції ІРІ) [15].

Президент призначав прем'єр-міністра після отримання згоди Ісламської консультативної ради / Меджлису (парламент) (ст. 124 Конституції ІРІ) [15]. Міністри призначались за рекомендацією прем'єр-міністра та затверджувались президентом, а потім пропозиції вносилися до Ісламської консультативної ради для отримання вотуму довіри (ст. 133) [15]. Прем'єр-міністр керував Радою міністрів (урядом), здійснював нагляд за функціями міністрів; координував рішення, ухвалені урядом; співпрацюючи з міністрами, визначав програму уряду та виконував закони. Прем'єр-міністр відповідав за дії Ради Міністрів перед Ісламською консультативною радою (ст. 134 Конституції ІРІ) [15]. Якщо парламент висловлював вотум недовіри Раді Міністрів, то уряд ішов у відставку (ст. 89 Конституції ІРІ) [15].

З метою захисту норм ісламу і запобігання неузгодженості Конституції з постановами Ісламської консультативної ради було створено Раду з охорони Конституції / Раду вартів Конституції / Наглядову раду в такому складі: 1) шестеро юристів, які усвідомлювали проблеми та потреби часу. Вони обиралися Лідером країни або Радою лідерства; 2) шестеро юристів (спеціалізувались у різних галузях права), яких Вища судова рада представляла Ісламській консультативній раді для подальшого обрання (ст. 91 Конституції ІРІ). Без висновків Ради з охорони Конституції рішення Ісламської консультативної ради не мали чинності, крім випадків затвердження мандатів депутатів і виборів шістьох юристів до Ради з охорони Конституції (ст. 93 Конституції ІРІ) [15]. Рада з охорони Конституції здійснювала контроль за виборами президента, Ісламської консультативної ради, зверненням до громадської думки й опитуваннями (ст. 99 Конституції ІРІ) [15].

У лютому 1988 р. Лідер країни аятолла Р. Хомейні створив Раду з визначення державної доцільності для здійснення таких функцій: 1) розв'язання суперечностей Ради з охорони Конституції з Ісламською консультативною радою щодо відповідності чи невідповідності законодавчих актів нормам шариату або Конституції; 2) для консультації з питань, які передавались на розгляд Лідером країни [15]. Рада з визначення державної доцільності відіграла провідну роль у 1988–1989 рр., у період, що характеризувався вирішальними подіями, як-от завершення Ірано-іракської війни (1980–1988 рр.) та перехід від воєнного часу до економіки мирного часу, отже, була схильною до ухвалення «надзвичайних законів» [8, с. 61].

Корпус вартів Ісламської Революції, який був створений у перші дні перемоги революції 1979 р., зберігався для забезпечення охорони революції та її досягнень (ст. 150 Конституції ІРІ) [15].

Отже, ключовими характеристиками конституційної системи правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 рр. були такі: 1) Лідер країни – глава держави (формально повинен був обиратися експертами / Радою експертів). На практиці ж Лідер країни аятолла Р. Хомейні прийшов до влади як лідер

Ісламської революції (революції 1978–1979 рр.), тобто без виборів Радою експертів; 2) президент обирався всенародно (на прямих виборах) на фіксований термін; 3) урядовий кабінет був колективно відповідальний перед парламентом; 4) виконавча влада була розділена між Лідером країни (як главою держави), президентом, прем'єр-міністром (як главою урядового кабінету) та урядом/урядовим кабінетом.

Розглянемо особливості відносин «Лідер країни – президент – прем'єр-міністр та урядовий кабінет – парламент» в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 рр. Перший президент Ісламської Республіки Іран А. Банісадр (4 лютого 1980 р. – 22 червня 1981 р.) називав себе «духовним сином імама», був одним із найближчих сподвижників Р. Хомейні в еміграції. Уже в першому виступі після обрання А. Банісадр заявив про необхідність (після реорганізації поліції) скасування всіх ісламських революційних комітетів і розпуску (після перетворення збройних сил на «справді народну армію») Корпусу вартів Ісламської Революції [16]. Це викликало невдоволення Р. Хомейні та його оточення. А. Банісадр говорив про те, що у країні не дотримуються вимог Конституції. У підсумку 21 червня 1981 р. парламент виніс А. Банісадру імпичмент «за діяльність, спрямовану проти ісламського духовенства». 22 червня 1981 р. Р. Хомейні підписав указ про звільнення А. Банісадра з посади президента [17].

За президентства М.А. Раджаї (2 серпня 1981 р. – 30 серпня 1981 р.) із 444-денного полону були звільнені американські дипломати. М.А. Раджаї підтримував ідеї революції, отже, йому довіряв Р. Хомейні. Президент М.А. Раджаї та прем'єр-міністр М.Дж. Бахонар загинули внаслідок вибуху будівлі канцелярії прем'єр-міністра, де в той момент проходило засідання Ради національної безпеки. В організації цього вибуху влада Ісламської Республіки Іран звинуватила опозиційну організацію «Армія звільнення Ірану», яка не взяла на себе відповідальність за вибух [18].

А. Хаменеї був обраний третім президентом Ісламської Республіки Іран (13 жовтня 1981 р. – 17 серпня 1989 р.), ставши першим президентом із середовища духовних лідерів. Упродовж президентства А. Хаменеї не зміг налагодити відносини із прем'єр-міністром М. Мусаві, зокрема, декілька разів намагався усунути М. Мусаві з посади, проте аятолла Р. Хомейні не дозволив йому це зробити [18]. Уряд, який очолював М.Х. Мусаві, постійно перебував під контролем, з одного боку, Лідера країни, з іншого боку, президента. Між виконавчою і законодавчою владою існували гострі суперечності. Яскравим прикладом цього стало те, що, крім Закону 1983 р. про банки (про переведення їх на ісламські принципи роботи), не було ухвалено жодного основоположного економічного закону, уряд М.Х. Мусаві фактично діяв в умовах законодавчого вакууму. Водночас під час війни з Іраком саме завдяки діяльності уряду М.Х. Мусаві було створено жорстко централізовану економіку мобілізаційного типу, вдалося уникнути економічного краху [9, с. 157].

Висновки. Ключовими характеристиками конституційної системи правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 рр. були такі: 1) Лідер країни – глава держави (формально повинен був обиратися експертами / Радою експертів). На практиці ж Лідер країни аятолла Р. Хомейні прийшов до влади як лідер Ісламської революції (революції 1978–1979 рр.), тобто без виборів Радою експертів; 2) президент обирався всенародно (на прямих виборах) на фіксований термін; 3) урядовий кабінет був колективно відповідальний перед парламентом; 4) виконавча влада була розділена між Лідером країни

(як главою держави), президентом, прем'єр-міністром (як главою урядового кабінету) та урядом/урядовим кабінетом. На підставі цих характеристик систему правління в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 рр. визначено як атипову, яка водночас не є атиповою президентською, атиповою парламентською, атиповою напівпрезидентською чи атиповою асамблейно-незалежною системою правління. З'ясовано, що в рамках відносин «Лідер країни – президент – прем'єр-міністр і урядовий кабінет – парламент» в Ісламській Республіці Іран у 1979–1989 рр. провідна роль належала Лідеру країни. У подальших дослідженнях проаналізуємо особливості функціонування атипових систем правління в інших країнах.

Література:

- Nohlen D., Grotz F., Hartmann C. Election sin Asia: A data handbook. New York : Oxford University Press, 2001. Vol. 1. 876 p.
- Arjomand S.A. After Khomeini: Iran Under His Successors. New York : Oxford University Press, 2009. 268 p.
- Iran (Islamic Republic of)'s Constitution of 1979 with amendments through 1989. URL: https://www.constituteproject.org/constitution/Iran_1989.pdf?lang=en (Last accessed: 25.02.2020).
- Зазнаев О. Атипичные президентские и полупрезидентские системы. *Ученые записки Казанского государственного университета*. Серия «Гуманитарные науки». 2005. Т. 147. Кн. 1. С. 54–69.
- Осадчук І., Литвин В. Атиповість напівпрезидентських систем державного правління в пострадянських країнах: контекст втрат довіри урядам. *Politicus*. 2018. Вип. 3. С. 49–57.
- Осадчук І. Атиповість президентської системи правління в Болівії (1985–1993 рр.). *Вісник Львівського університету*. Серія «Філософсько-політологічні студії». 2018. Вип. 20. С. 187–192.
- Осадчук І. Прямі вибори прем'єр-міністра як індикатор атипової парламентської системи правління в Державі Ізраїль (1996–2003). *Політичне життя*. 2018. № 4. С. 37–43. DOI: 10.31558/2519-2949.2018.4.6.
- Buchta W. Who Rules Iran? The Structure of Power in the Islamic Republic. Washington, D.C. : Washington Institute for Near East Policy, 2000. 239 p.
- Мамедова Н. Политическая система Исламской Республики Иран: особенности и возможности трансформации. *Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право*. 2018. Т. 11. № 3. С. 152–165. DOI: 10.23932/2542-0240-2018-11-3-152-165.
- Chehabi H.E., Schirazi A. The Islamic Republic of Iran. *Journal of Persianate Studies*. 2012. Vol. 5. № 2. P. 175–204. DOI: 10.1163/18747167-12341243.
- Elgie R.A Fresh Look at Semipresidentialism: Variations on a Theme. *Journal of Democracy*. 2005. Vol. 16. № 3. P. 98–112.
- Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти : монографія. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
- Литвин В., Романюк А. Концептуалізація і теоретична дистинкція понять «форма державного правління» та «система державного правління» у політичній науці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 22 «Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін». Вип. 20 : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. С. 3–12.
- Shugart M., Carey J. Presidents and Assemblies. Constitutional Design and Electoral Dynamics. Cambridge : Cambridge University Press, 1992. 316 p.
- Constitution of the Islamic Republic of Iran of 1979. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/ir/ir001en.pdf> (Last accessed: 25.02.2020).
- Ларин А. Перспективы противостояния. *Русский Журнал*. 13.07.2009. URL: <http://russ.ru/pole/Perspektivy-protivostoyaniya> (дата обращения: 25.02.2020).
- Sahimi M. Iran's Bloody Decade of 1980s. *Payvand.com*. August 20, 2013. URL: <http://www.payvand.com/news/13/aug/1138.html> (Last accessed: 25.02.2020).
- Кари К. Судьбы иранских президентов. *Радио Азаттык*. 21.05.2017. URL: https://rus.azattyq.org/a/world_seven_iranian_presidents/28500387.html (дата обращения: 25.02.2020).

Osadchuk I. The system of government in the Islamic Republic of Iran (1979–1989): typical or atypical one?

Summary. Formal and factual features of formation and functioning of systems of government within the republican form of government make it necessary to single out atypical presidential, atypical parliamentary and atypical semi-presidential systems of government in some countries. This is due both to the peculiarities of formation and structure of the executive, as well as to the nature of executive-legislative interrelations (first of all, in the matter of governmental cabinet responsibility). Therefore, the study of the peculiarities of system of government's functioning in the Islamic Republic of Iran in 1979–1989 is relevant in this context. The purpose of the article is to determine the features of constitutional system of government's functioning in the Islamic Republic of Iran in 1979–1989 and to find out its typicality or atypicality. To achieve this purpose, the author had to solve the following tasks: 1) to define constitutional systems of government (presidentialism, parliamentarism, semi-presidentialism and assembly-independent system of government) within the framework of republican form of government; 2) to analyze the peculiarities of formation and functioning of key institutions (first of all, the executive and legislative power) in the Islamic Republic of Iran in 1979–1989; 3) to determine the system of government's typicality or atypicality in the Islamic Republic of Iran in 1979–1989, in particular on the basis of the specifics of formation and structure of the executive and the nature of executive-legislative interrelations; 4) to find out the peculiarities of relations “the Leader – President – Prime Minister and Governmental Cabinet – Parliament” in the Islamic Republic of Iran in 1979–1989.

As a consequence, the article discusses the modern technique of defining systems of government within the framework of republican form of government. The author analyzed the peculiarities of formation and functioning of key institutions (first of all, the executive and legislative power) in the Islamic Republic of Iran in 1979–1989. It was found that the constitutional system of government in the Islamic Republic of Iran in 1979–1989 was characterized by certain significant parameters, in particular: 1) The Leader elected by the experts / the Assembly of Experts is the head of state. In practice, the Leader Ayatollah R. Khomeini came to power as the leader of the Islamic Revolution (in 1978–1979), namely, without the election of the Assembly of Experts; 2) the president is elected popularly and directly for a fixed term; 3) governmental cabinet is collectively responsible to parliament; 4) executive power was divided between the Leader (as the head of state), the President, the Prime minister (as the head of governmental cabinet) and governmental cabinet. Based on these characteristics, the system of government in the Islamic Republic of Iran in 1979–1989 was defined as an atypical one, but not atypical presidential, atypical parliamentary, atypical semi-presidential or atypical assembly-independent one.

Key words: system of government, atypical system of government, Leader, institution of presidency, prime minister, governmental cabinet, Islamic Consultative Assembly, Assembly of Experts, Islamic Republic of Iran.